

Elene Cacanidze

Vətəndaş İnteqrasiyası və Millətlərarası

Əlaqələr Mərkəzi

Gürcüstanda vətəndaş inteqrasiyasının inkişafı problemləri

Abstrakt

Qarşıdakı məqalənin məqsədi oxucunun diqqətini bir daha vətəndaş inteqrasiyası məsələsinə və intermədəni təhsilin əhəmiyyətinə yönəltməkdir. Məqalədə Gürcüstanda yaşayan etnik azlıqların vətəndaş inteqrasiyası problemi təqdim edilir. İnteqrasiyaya mane olan amillər və onların dəf edilməsi təhlil olunur. Eləcə də məqalədə oxucu Gürcüstanda intermədəni təhsil və sosial inteqrasiyanın aktuallığı və bu baxımdan həyata keçirilən fəallıqlarla tanış olur. Məqalənin sonunda oxucuya Gürcüstanda inteqrasiyanın və qeyd edilən çətinliklərin həlli yolları haqqında qeyri-gürcüdülli tələbələrin nəzərləri analizini təqdim edirik.

Giriş

Gürcüstan multi-etnik və multimədəni bir ölkədir. 2002-ci il qeydiyyatına əsasən, əhalinin 16,2 %-i etnik tərkibinə görə qeyri-gürcülərdir, onların arasında çoxluğu erməni və azərbaycanlılar təqdim edirlər (6,5% - 5,7%). Gürcüstanda eləcə də kürdlər, yunanlar, yəhudilər, yəzdlilər və sairə millətlərin nümayəndələri yaşayırlar, nisbətən az sayda. Fərqli etnik mənsubiyyət linqvistik, dini və mədəni fərqlərə səbəb olur. Hər bir etnik qrup fərqli dünyagörüşü xarakterizə edən özünəməxsus mədəni vahidi təqdim edir. Etnik qrupların mədəniyyəti və ənənələri öz-özlüyündə maraqlı və dəyərlidir, hərçənd gündəlik ehtiyaclar milli çoxluqla inteqrasiyanın zərurəti məsələsini gündəmə gətirir.

İctimai inteqrasiya prosesində əhəmiyyətli rol intermədəni həssaslığın inkişafına verilir, bu da mədəniyyətlərarası tolerantlığın formalaşmasını, hərtərəfli nəzəri, ümumi dəyərlərə hörmətin göstərilməsi və münaqişəli vəziyyətlərin qarşısının alınmasını nəzərdə tutur.

Tolerant münasibətlərin inkişafı və vətəndaş inteqrasiyasına dəstəyin verilməsinin müxtəlif mexanizmləri mövcuddur. Onların arasında ən əhəmiyyətlisi və səmərəli vasitəsi intermədəni yolla vətəndaş inteqrasiyasıdır. Gürcüstan üçün vətəndaş inteqrasiyası məsələsi mövcud etnik fondan irəli gələrək, xüsusilə aktualdır. Son illərdə intermədəni təhsilin əhəmiyyəti də xüsusi aktuallıq əldə etmişdir. Vətəndaş inteqrasiyasının inkişafını, ilk növbədə, dövlət konstitusiyasında əks olunan Gürcüstan hökuməti dəstəkləyir.

Etnik azlıqların inteqrasiyası haqqında Gürcüstan qanunvericiliyi

Gürcüstan Konstitusiyası etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər bir vətəndaşa azad sosial-iqtisadi və mədəni inkişaf hüququnu verir (Gürcüstan Konstitusiyası, IV fəsil, maddə 129). Gürcüstan qanunu etnik azlıqların hüququnu qoruyur ki, ana dilində danışsın, yazsın və söhbət aparsınlar. Ümumi təhsil haqqında qanunda isə qeyd edilir ki, “Qanunvericiliklə təyin edilən qayda ilə və Milli təhsil planına uyğun olaraq Gürcü dili ana dili olmayan Gürcüstan vətəndaşlarının öz ana dillərində tam ümumi təhsil almaq hüquqları var” (Maddə 4, bənd 3). Elə həmin qanunun 13-cü maddəsinin 6-cı bəndinə əsasən, “məktəb sosial, etnik, dini, linqvistik və dünyagörüşlərinə baxmayaraq şagirdlər, valideynlər və müəllimlər arasında dözümlülük və qarşılıqlı hörmətin bərqərar olunmasını qorumalı və dəstəkləməlidir”. Bundan əlavə, Ümumi təhsil haqqında Gürcüstan qanunu milli azlıqların hüquqlarını qoruyur ki, ana dilindən istifadə etsin, saxlasın və öz mədəni mənsubiyyətlərini ifadə etsinlər”.

2009-cu ilin mayın 8-də Gürcüstan hökuməti tərəfindən təsdiq olunmuş vətəndaş inteqrasiyasının məqsədi “Gürcüstanda yaşayan bütün vətəndaşlar arasında tolerantlıq və bir-birinə hörmət göstərən mühitin yaradılması, Gürcüstanın hər bir vətəndaşının mülki, siyasi, iqtisadi və sosial hüquqlarla faydalanmaları

üçün təmin edilməsi”, eləcə də “milli azlıqların mədəniyyətinin qorunub saxlanılması və inkişafı üçün, onların məişətlərinin əsas elementlərinin, xüsusilə də dinin, dilin və ənənələrin və mədəni irslərinin qorunması üçün zəruri şərtlərin yaradılması” (Dözümlülük və vətəndaş inteqrasiyasının milli konsepsiyası, 2-ci fəsil, 2009). Gürcüstan dövləti təkcə Konstitusiya tərəfindən etnik azlıqların təhsil və inteqrasiya məsələsini dəstəkləmir, eləcə də 2010-cu ildən qeyri-gürcüdülli məktəblərdə aktiv şəkildə ikidilli proqramların pilotlaşdırılmasına başlanılmışdır. Bundan əlavə, təhsil və mədəni xarakterli layihələr tətbiq olunmuş, hansının məqsədi ölkə əhalisinin çoxluğu ilə azlığın inteqrasiyası idi. Dövlət siyasətinin təşəbbüsü ilə qeyri-gürcüdülli məktəblərdə dövlət dilini dəstəkləyən multilingvistik proqramlarının həyata keçirilməsinə başlandı. Təhsil Nazirliyi xüsusi olaraq ikidilli proqram müəllimləri üçün treninqlər planlaşdırıb həyata keçirdi və müəllimlərin ixtisas hazırlıqlarına başlandı. Nazirlik tərəfindən keçirilən tədbirlərdən başqa, Gürcüstanda mövcud qeyri-hökumət təşkilatları etnik azlıqlar üçün vətəndaş inteqrasiyası və təhsilinə dəstək verən proqramlar hazırlayırlar. Məsələn, Tbilisidə “Vətəndaş İnteqrasiyası və Millətlərarası Əlaqələr Mərkəzi” (CCIR) fəaliyyət göstərir, onun səyləri ilə etnik azlıqların təhsil və inteqrasiyası üçün proqramlar həyata keçirilir. Təşkilatda qeyri-gürcüdülli şagirdlər üçün xüsusi dərsləklər (“Saimedo”), eləcə də Gürcü-Azərbaycan və

Gürcü-Erməni lüğətləri hazırlandı. Bu dərsliklər qeyri-gürcüdülli şagirdlərin gürcü dilini öyrənmələrinə şərait yaradır. “Vətəndaş İnteqrasiyası və Millətlərarası Əlaqələr Mərkəzi” 2011-ci ildən “Həmiştirəkçi ol” layihəsini həyata keçirir, layihənin məqsədi milli azlıqların nümayəndələri olan gənclərin vətəndaşlıq hisslərinin artırılması və onların ictimai həyatda aktiv iştiraklarına dəstəyin verilməsidir.

Bu təşkilatdan başqa, milli azlıqların inteqrasiya məsələləri üzərində aktiv şəkildə Samsxe-Cavaxetidə fəaliyyət göstərən “Demokrat məsxilərin İttifaqı” təşkilatı aktiv şəkildə çalışır. Təşkilat məlumat xarakterli və milli anlayışın yüksəldilməsinə yönəlmiş proqramlar həyata keçirir. Eləcə də qeyd edilən təşkilat yaşca böyüklər üçün təhsil proqramını həyata keçirir.

Təhsil məsələlərinə paralel olaraq mədəniyyətin inkişafı baxımından da aktiv işlər aparılır. 2010-cu ildə Mədəniyyət və Abidələrin Mühafizəsi Nazirliyin tərəfdaşlığı ilə Al. Qriboyedov adına Rus, Heydər Əliyev adına Azərbaycan və Petros Adamyan adına Erməni teatrları maliyyələşdirildi. Onlar həm yerli əhali üçün tamaşa göstərir, eləcə də Azərbaycanda və Ermənistanda qastrol proqramlarını təqdim edirlər. Həmin il dövlət maliyyəsi və dəstəyi nəticəsində, Davit Baazov adına Gürcüstan yəhudilərinin Tarixi-Etnoqrafik Muzeyi sərgi təşkil etdi və “Qafqazın arxeologiyası, etnologiyası, folkloristikası” elmi konfransın

materialları nəşr edildi. Mədəni işlər eləcə də musiqi məktəbləri və mədəni mərkəzlərdə də aparılır. 2011-ci ilin iyunun 11-də Marneuli şəhərində “Bir səma altında” musiqi festivalı keçirildi.

Son illərdə etnik azlıqların ənənəvi bayramlarının qeyd edilməsi halları çoxalmışdır. 2011-ci ildə Bolnisiyə Azərbaycan mədəniyyəti günləri, Marneulidə isə Novruz bayramı qeyd edildi (Dözümlülük və vətəndaş inteqrasiyasının milli konsepsiya və iş planının yerinə yetirilməsi monitorinqinin nəticələri. 2010/2011). Qeyd edilən mədəni fəallıqlar vətəndaş inteqrasiyası və mədəniyyətlərarası dialoqun dəstəkləndirilməsi, eləcə də etnik azlıqların mədəni və milli varlıqlarının qorunub saxlanması üçün çox vacibdir. Elə bu məqsədlə, 2011-ci ilin iş planına Axalkalaki, Axalsixə, Ninotsmindada klub müəssisələrinin və incəsənət məktəblərinin inkişafına dəstəyin verilməsi daxil edildi.

Etnik azlıqların mədəniyyət günləri və ənənəvi bayramların qeyd edilməsi, mədəni və məlumat nöqtəyi-nəzərindən, gürcü mühitini zənginləşdirir, gürcüdülli əhali üçün qonşuluqda yaşayan etnik azlıqların milli ənənələrini tanımağa imkan verir, onların qarşılıqlı münasibətlərində isə hörmət və ehtiramı artırır. Eyni zamanda etnik azlıqların tərəfindən özünə qapanma və təcrid olunmanın qarşısını almış oluruq. Mədəniyyət və dil azadlığı, milli çoxluq tərəfindən onların ənənələrinin qiymətləndirilməsi – cavab reaksiyasına səbəb

olur, sonda Gürcüstanda etnik qrupların vətəndaşlıq və mədəni inteqrasiyalarına şərait yaradır.

Etnik azlıqlar üçün vətəndaş anlayışının yüksəldilməsi və milli özünəməxsusluğun qorunub saxlanması üçün vasitələrdən biri mədəniyyət yolu ilə inteqrasiyadır. Bundan əlavə, Gürcüstanda etnik azlıqların intermədəni təhsil yolu ilə inteqrasiyaları vacibdir. Yuxarıda qeyd edilən kimi, bu baxımdan Gürcüstanda çoxlu sayda tədbirlər həyata keçirilir. İntermədəni təhsil baxımından dövlətin “güzəştli siyasətinin” tətbiqi təşəbbüsü çox vacibdir, hansı ki, qeyri-gürcüdülli tələbələrin gürcü ali məktəblərində təhsil almalarının dəstəkləndirilməsinə yönəldilmişdir.

„Güzəştli siyasət“ – intermədəni təhsil inteqrasiyasının dəstəkləndirilməsi üçün

İntermədəni əlaqələr və etnik azlıqlar üçün təhsilin alınmasına dəstəyin verilməsi məqsədilə Gürcüstan hökuməti 2006-cı ildən b.a. “güzəştli siyasət” proqramını həyata keçirməyə başladı. Proqram Vahid Milli imtahanlarda yalnız ümumi bacarıqların Azərbaycan, erməni, osetin və abxaz dillərində test nəticələri əsasında ali məktəblərə tələbələrin qəbul olunmasını nəzərdə tuturdu. Güzəştli siyasətin nizamnaməsinə əsasən, “Gürcü dilinin təhsil proqramı” onu təmin etməlidir ki, birillik kursu bitirdikdən sonra tələbələrin dil və kommunikasiya bacarıqları yetərli şəkildə inkişaf etdirilsin ki, ali məktəbdə mühazirələri gürcü dilində dinləyə bilsin, başa düşsünlər, həm mühazirəçi-müəllimlə, eləcə də kurs

yoldaşları ilə kommunikasiya qura bilsinlər – bu, nailiyyətli sosial və personal əlaqələrin ön şərtidir (siyasət nizamnaməsi).

Gürcü dilində hazırlığın təhsil proqramının başa çatmasından sonra tələbənin bakalavriat, diplomli həkim/stomatoloq/ baytar həkimi və ya diplomlu mütəxəssisin təhsil proqramı üzrə təhsilini yalnız gürcü dilində davam etdirməsi imkanı olur.

Dövlətin multimədəni təhsil siyasəti müəyyən nəticələr əldə etdi. “Güzəştli siyasət” proqramı haqqında qeyri-gürcüdülli məktəblərdə və əhali arasında informasiyanın geniş yayımlandırılması qeyd edilən proqram çərçivəsində Milli imtahanlarda iştirak edən qeyri-gürcüdülli abituriyentlərin sayının artmasına şərait yaratdı. 2008-ci illə müqayisədə hələ 2010-cu ildə imtahanlarda iştirak edən azərbaycandilli abituriyentlərin sayı 250-dən 335-ə qədər artdı (34%-lə), ermənidilli abituriyentlərin sayı isə 113-dən 253-ə qədər (123,8%) (Ş. Tabatadze. 2011). 2012-ci ildə isə qeyri-gürcüdülli abituriyentlər üçün cəmi 2242 kvotalı yer ayrılmışdı və 1187 qeyri-gürcüdülli şagird qeydə alınmışdı (www. naec.ge). Son göstəricilər ötən illərlə müqayisədə qeyri-gürcüdülli şagirdlərin Gürcüstanda inteqrasiyaya tərəf artmış motivasiyalarından xəbər verir. Qeyd edilən proqram qeyri-gürcüdülli tələbəyə imkan verir ki, Gürcüstanın istənilən akkreditə olunmuş universitetində təhsil alsın. Amma ən çox qeyri-gürcüdülli tələbələrin sayı üç universitetdə müşahidə olunur, bunlardır: İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universiteti, İlya Dövlət Universiteti və Tbilisi Tibb Universiteti. Qeyri-gürcüdülli tələbələr bütün təhsil müəssisələrində eyni proqramın əsasında təhsil alırlar. Fərqli proqram yalnız İlya Dövlət

Universitetində vardır (İlya Dövlət Universitetinin Gürcü dili, ikinci dil kimi dərş kurikulumu, 2010). Fərş, ilk növbədə, proqramın strukturunda özünü göstərir. Müqayisə məqsədilə, İlya Dövlət Universitetinin və İvane Cavaxişvili adına Dövlət Universitetinin Gürcü dilinin hazırlıq proqramının kurikulumlarından çıxarışları sizə təklif edirik:

İlya adına Dövlət Universiteti

Proqramın strukturu

Tam hüquqlu tələbə statusuverilməsi tələbə tərəfindən proqramla nəzərdə tutulan kursların keçilməsi əsasında verilir. Tələbə

növbəti kursların keçilməsi nəticəsində 60 kredit toplamalıdır:

- Gürcü dilinin integrativ kursu 1 və 2- 24 kredit (12 + 12)
- Dil və mədəniyyətlərarası dialoq - 6 kredit
- Mediakurs 1 və 2 - 12 kredit (6 + 6)
- Mini-layihələr - 6 kredit
- Sahə üzrə dil kursu - 6 kredit
- İmtahanqabağı kurs - 6 kredit

Əgər tələbə bu kurslardan hər hansının kompetensiyasına cavab verirsə, proqram çərçivəsində təklif edilən başqa seçim kurslarını keçə bilər.

Tbilisi İvane Cavaxişvili adına Universitet

Dərs kursunun adı	Kreditlərin sayı
Gürcü dilinin nitqi funksiyaları (a. danışıq; b. dinləmə; c. oxu; d. yazı) – 1	20
Gürcü dilinin nitqi funksiyaları (a. şifahi nitq; b oxu; c. yazı) – 2	15
Gürcü dilinin praktiki qrammatikası - 1	5
Gürcü dilinin praktiki qrammatikası - 2	5
Gürcü dilinin kommunikasiya aspektləri - 1	5
Gürcü dilinin kommunikasiya aspektləri - 2	5
Gürcü dilinin orfoepiyası və qrammatikası	5

Hər bir təhlil edilən proqram dörd dil kompetensiyasının: yazının, oxunun, danışıqın

və dinləmə bacarığının inkişafına xidmət edir. Sxemdən görüldüyü kimi, İvane Cavaxişvili

Universitetinin proqramı kompetensiyaların inkişafı baxımından ayrı-ayrı istiqamətlərə bölünmüşdür. Bunun əksinə, İlya proqramı integrativdir və hər bir istiqamət dörd dil bacarığının inkişafına dəstəyin verilməsindən ibarətdir. İlya proqramına əsasən, qeyri-gürcüdüillə tələbələr gürcü tələbələrlə əməkdaşlıq edirlər, hansını gürcü dilinin integrativ kursu nəzərdə tutur. Gürcü tələbələr etnik azlıqların nümayəndələrinə müxtəlif layihələrin hazırlanmasında, materialın axtarışında yardım edirlər. Gürcü tələbələrinə bu yardım kreditlər kimi hesablanır. Müvafiq olaraq, dörd tərəf motivasiya olunur və nəticə də effekt verir (T. Kvaçrelişvili, 2012).

İvane Cavaxişvili adına Universitetin gürcü dili hazırlıq proqramında vəziyyət aydın şəkildə fərqlənir. Burada etnik azlıqlar etnik əlamətləri ilə bölünmüş və müxtəlif qruplarda təhsil alırlar. Dərs tərəfindən, onların bir-birləri ilə demək olar ki, ünsiyyətləri yoxdur. Bundan əlavə, 2011-ci ildən qeyd edilən proqramın tələbələri onlar üçün nəzərdə tutulmuş korpusda təhsil alırlar. Bu fakt gürcü tələbə cəmiyyəti ilə onların integrasiyası üçün maneçilik yaradan bir amil kimi qəbul edilir.

Qeyd edilən məsələ ilə və ümumi integrasiya problemi ilə əlaqədar yuxarıda qeyd edilən proqramın, İvane Cavaxişvili Universitetinin tələbələri ilə söhbət etdik. Onlardan eləcə də xahiş etdik ki, çoxluğun dilində təhsil aldıqda və gürcü cəmiyyətində öz yerini bərqərar etməkdə qarşılaşdıqları çətinlikləri adlandırsınlar.

Tələbələrlə müsahibənin analizi və yekunu

Tələbələr intermədəni təhsilin əhəmiyyətini yaxşı başa düşürlər. Hesab edirlər ki, bu onlara tam ictimai integrasiyaya dəstək verən bir vasitədir. Tam integrasiyada onlar tamhüquqlu vətəndaşlığı, dilin yaxşı biliyini, yaxşı maaşlı işi, cəmiyyətin digər üzvlərindən hörmət və tanınmanı dərk edirlər.

„Mən iqtisadçı olmaq istəyirəm, gürcü dilini yaxşı bilmək və yaxşı iş tapmaq istəyirəm”. “Kənddə yaşadığım zaman gürcü dilini yaxşı bilmirdim. İndi Tbilisidə yaşayıram. Gürcü dilini yaxşı öyrənməliyəm ki, hər şeyi gürcülərin etdiyi kimi edə bilim” – tələbələr gürcü dilinin öyrənməsinə qarşı öz motivasiyalarını belə bildirirlər. Onlarla söhbətdən bəlli oldu ki, yaşayış mühiti və fonunun dəyişdirilməsi dərs motivasiyasını artırdı. Onlar qeyri-gürcüdüillə məktəblərdə təhsil alırdılar, mühit də qeyri-gürcüdüillə mühit idi. Şagirdlər gürcü dili və mədəniyyətinin tanıma ehtiyacını gündəlik həyatda görə bilmirdilər. Bu gün onların maraqları, mühitin dəyişdirilməsi nəticəsində, müəyyən hissədə dəyişdi. “Tbilisiyə köçdüyümə görə gürcü dilində danışmalı oluram. Mağazada, küçədə nə isə soruşmaq istəyəndə. Məktəbdə yalnız gürcü dili dərslərində lazım gəlirdi.... ” – deyir qeyri-gürcüdüillə tələbə.

Qeyri-gürcüdüillə tələbələrin əksəriyyəti üçün yaxşı olardı ki, universitetdə dərs mühiti daha çox gürcü dilində olsun. Qeyd etdiyimiz kimi, “güzəştli siyasətin” çərçivəsində İvane Cavaxişvili adına Unversitetdə qeyri-gürcüdüillə şagirdlər, etnik azərbaycanlılar və ermənilər

universitetin korpuslarından birində təhsil alırlar. Burada gürcüdillə tələbələr yoxdur. Mühazirələrdən başqa, onlar universitetdə gürcü dilində danışmır və dinləmirlər. Tənəffüs zamanı bir-birləri ilə ana dilində danışirlar. Etnik ermənilər və azərbaycanlılar bir-birləri əlaqə saxlamaqda çətinlik çəkirlər. Onlar bir-birinin dilini bilmir, gürcü dilini və başqa ümumi dilləri kifayət qədər bilmədiklərinə görə ünsiyyətdən boyun qaçırırlar. Tələbələrin fikrincə, əgər universitetdə gürcüdillə tələbələrlə təhsil alsaydılar daha yaxşı olardı. Bu yolla daha çox gürcü tələbələrlə dostlaşar, bir-birlərinə fikirlərini gürcücə izah edərdilər. Bu onlara bir-biri haqqında məlumatı başa düşmək, bir-birlərinin ənənələrini və mədəniyyətini daha yaxşı tanımaq üçün köməklik göstərirdi. Bundan əlavə, gürcü tələbələrinin həyat tərzləri ilə tanış olmaq və onlar kimi davranmaq istəyirlər.

“Tənəffüs zamanı dəhlizə yalnız lazım gəldiyində çıxırıq. Otaqda danışırıq. Başqa tələbələrə tanımırıq”. Onların gürcü tələbələri ilə gündəlik ünsiyyət imkanları onlara nəyi verərdi sualına belə cavab verdilər ki, bununla gürcü gəncləri ilə tanışlıq imkanları olardı. Gürcülər onlara müəllimdən istəyə bilmədikləri bəzi problemlərin həllində köməklik edərdilər. Birlikdə kinoya və ya kluba gedərdilər.... “Tbilisini hələ yaxşı tanımıram. Bir yana getmək istəyəndə qonşuluqda bir-iki dostlarım var. Harasa getmək istəyəndə onlardan soruşuram. Bəzən onlar mənə restorana da dəvət edirlər” – tələbə oğlanlardan biri deyir və arzu edir ki, daha çox gürcü dostları olsun.

Eləcə də onlara qarşı gürcü cəmiyyətinin münasibətinin ümumi qiymətləndirilməsi də vacibdir. Onlar bildirirlər ki, dili bilmədiklərinə görə, bir çox hallarda gündəlik həyatda pis vəziyyətə düşürlər: tez-tez elə olur ki, mağazada nə isə almaq istədikdə və ya nəqliyyatda olduqda gürcücə pis danışdıqlarına görə, rişxənd hədəfinə çevrilirlər. Amma eyni zamanda onu da bildirirlər ki, gürcü qonşular onlara qarşı çox mehriban münasibət göstəririlər, onlarla ünsiyyətdən boyun qaçırmırlar. Xüsusilə də həmyaşıdlarının tərəfdaşlıqlarını qeyd edirlər. “Yaşca böyük insanlarla söhbətdə çətinlik çəkirik, onlar tez-tez soruşurlar, hansı millətin nümayəndəsisən? Yəqin gürcücə pis danışdığımıza görə. Həmyaşıl oğlanlarla dostluq edirəm”.

Adı çəkilən problemlərin nəzərə alınması ilə, etnik azlıq nümayəndələrinin daha çox gürcü mühitində olmaları və gürcülərin onları cəmiyyətin, onların gündəlik həyatlarının tərkib hissəsi kimi qəbul etmələri çox vacibdir. Gürcü dövlətinin və gürcü gənclərinin etnik fərqlərə qarşı ümumi mehriban yanaşmaları tolerantlığa doğru irəli atılan addımdır. Buna səbəb həm ümumiyyətlə, etnik və dini müxtəlifliyə qarşı tolerant münasibətin inkişafı tendensiyası, eləcə də Gürcüstanın etnik və dil müxtəlifliyinin tarixi keçmişi ola bilər. Dinc şəkildə həyat və etnik müxtəlifliyin qorunub saxlanması nöqtəyi-nəzərindən vacibdir ki, hər bir aidiyyəti təsisat, hər bir vətəndaş Gürcüstanda yaşayan etnik azlıqların sosiallaşdırılmasına yardım etsin və dəstək versin.

İstifadə edilən ədəbiyyat:

- Abituriyentlərin qeydiyyat nəticələri. İmtahanların Milli Mərkəzi, 2012 [Online] Available: <http://www.naec.ge/erovnuli-erovnuli-gamocdebi/ertiani-erovnuli-gamocdebi-siakhleebi/2754-2012-tslis-erthiani-erovnuli-gamocdebis-abiturienttha-registraciis-shedegebi.html?lang=ka-GE> [Accessed 9 Juli 2012]
- Tabatadze, 2010 – Ş. Tabatadze, İkidilli təhsil proqramları; Gürcüstanda ictimai məktəblərin hansı seçimləri vardır. İkidilli təhsil jurnalı №1. [Online] <http://www.bilingualeducation.ge/articles/id/13> [Accessed 18 April 2012]
- Kvaçrelişvili, 2012 – T. Kvaçrelişvili, Qeyri-gürcüdüilli tələbələrin ali məktəbə hazırlıq proqramı çərçivəsində inteqrasiya problemləri. Magistr işi.
- Dözümlülük və vətəndaş inteqrasiyasının milli konsepsiyası. 2009 [Online] Available <http://diversity.ge/geo/concept.php> [Accessed 21 November 2012]
- Dözümlülük və vətəndaş inteqrasiyasının milli konsepsiyası və iş planının yerinə yetirilmə monitorinqinin nəticələri. 2010/ 2011, Xalq müvəkkili yanında Milli azlıqlar şurası.
- Sothaleri, 1984 - Schoefthaler, T. (1984)‘Multikulturelle und Transkulturelle Erziehung:Zwei Wege zu kosmopolitischen kulturellen Identitaeteten‘[Online] International Review of Education, Vol. 30, N 1, pp.11-24. Available:www.jstor.org/discover/10.2307/3444200[Accessed 15 November 2012]

Elene Jajanidze

Center for Civil Integration and Inter-Ethnic Relations

Development Problems of Civil Integration in Georgia

ABSTRACT

The article dedicates to present the importance of civil integration and intercultural education. The article presents the problem of civil integration for non-Georgian ethnic minorities. The paper suggests several difficulties and methods to overcome the problems. The paper also presents the importance of intercultural education and activities of social integration in Georgia. At last, the article suggests the analyses of non-Georgian-student's appearance about difficulties by integration process in Georgia.